

Ozbiljna knjiga u poplavi senzacije

Pomalo drščemo pred temama o svećenicima. I to baš mi — svećenici Isusovi. Ovo naše posljednje stoljeće neobuzdano i drzovito prodire u naše svete tajne. Od nas ne preostaje ništa zaštićeno, ništa potresno i transcendentalno. Svećenik poprima obrise i značenje senzacije, koja na mahove vrijeđa. Znamo da su se o nama raspisali novinari u troi za neobičnim novostima. Njima služe kao poslastica sve naše dnevne bijede i izdaje. Romanopisci nas uklopiše u stotine romana — i tu doznajemo za svoj prozaični život i noćne gadne muke. Esejisti pokušavaju dočarati nutarnje svećeničke tjeskobe i odrediti nam točno mjesto na svijetu i pod nebom. U filmovima opet — i u crnoj i u ružičastoj seriji — svećenici publiku dobro zabavljaju, kadikad nasmiju, koji put i potresu. Piscikao što su Mauriac, Bernanos, Greene, Marshall, Lisi, Robinson, Cather, Coccioni... režiseri kao Ford, Delannoy, Rossellini, Kazan, Bresson, Olmi... ne prestaju provoljivati u naš zabran i »pljačkati«!

Ipak nas od časa do časa pokoja knjiga ili časopis može razveseliti. Gledam tako na stolu dvije edicije, još pune tiskarskog mirisa, a govore o svećenicima. I obje mi drage. I jedna i druga ozbiljno, veoma srdačno i ko s nekom brigom nižu stranice o našem svećeničkom usudu. Osjećam da se u srcima pisaca zaleгла želja, kako bi nam bili pomoć i utjeha, ako te riječi nisu ispale iz mode.

Neću govoriti o 48. broju duhovne revije »CHRISTUS«, za listopad 1965. »Kolektivno« ispisana, donosi devet članaka od devet auktora o teškom spektru raznih naših pitanja. Treba časopis listati s povjerenjem i pronalaziti dirljive napomene o svećeničkoj kulturi i radu, o čuvstvenim zakonima i o našoj svećeničkoj situaciji u svijetu, o našem općem poslanju i o zvanju, s priložima starog pisca Richeomea i još uvijek »sumnjivog« Teilharda...

No evo knjige koja nas ovdje zanima. Pisca msgra Jacquesa Leclercqa ne traba napose predstavljati. On je u Belgiji nesumnjivo najplodniji svećenički pisac posljednjih desetljeća. Prva je stranica puna puncata naslova, koji otkrivaju djela o moralu, o pravu, o katoličkim vrućim problemima, o svetačkim sudbinama. Brojim i izbrajam 38 naslova!

Knjiga se javila ove godine u drugom izdanju (prošle godine u prvom!). Znači da se kupuje. Bit će da se i čita. Ne tvrdimo da je Leclercqov stil čaroban ili originalan. Stil je to čovjeka koji više govori no što kaže. Opetuje i rečenice gotovo blizanke, i čitave sklopove misli, kojima vas progoni ne donoseći mnogo novog svjetla. To je oznaka i drugih njegovih spisa (naročito »O braku« i »O razgovoru čovjeka s Bogom«). U ovoj knjizi auktor nakon pedeset godina svećeničkog života satkiva sin-

* Pod ovim naslovom izašlo je djelo belgijskog kanonika i profesora moralke na louvainskom Sveučilištu msgra JACQUESA LECLERQA: »Le prêtre devant Dieu et devant les hommes«, izd. Casterman, 1965. Prikaz bi htio istaknuti dobre piščeve misli, upozoriti na problematične i djelo svećenicima preporučiti.

tezu svoje misli. I što manjka stilskoj svježini i snazi, probija iz doživljaja i svećeničke svete misije i tajne. Zato ćemo u njoj naći i mnogo ljubavi i prilično praznina. Za nas je uza sve to knjiga plemenitog starca svećenika dragocjena i poučna.

U ozbiljnoj knjizi šest dobrih poglavlja

Skočimo odmah na 117. stranicu i onda ustrajmo s piscem do 236. — do posljednje. Naslovi pojedinih poglavlja (Kršćanska optika, Svećenik nije sam, Osjećajni život svećenikov, Zemaljska dobra, Sućelice vremenitim problemima, Uzduž života) neće nas prevariti. Ova su poglavlja dar. To je mjestimično paulinski vidik i augustinovski horizont svećeništva. Kojiput se zaplicete u najteže suvremene zavrzlake i sutrašnje muke. Uz to otkrivате savjete čovjeka koji je — vidi se — razmišljao godinama. bratski ispitivao srca svoje subraće, okretno filmirao vrtoglave promjene povijesti, znalčki i vješto notirao što treba zbaciti, što promijeniti a što zadržati u svećeničkom životu.

Poglavlja se vežu, uvjetuju, jedno drugo nosi i tumači. »Kršćanska optika« u stvari je svećenička optika. Dočarava nam panoramu svećeničkog pogleda na religiju i moral, na svijet i Krista. U svećeničkom životu ne smijemo rastavljati bogoštovlje od ćudoređa, veli auktor, ko što su prošli vjekovi neodgovorno i kobno činili. Nije svećenik više svećenik dok brevijari negoli kad se prigne nad bolesnika ili hrani sirotu! Jedinstvo u njegovu životu mora odraziti Krista, koji nije dijelio svetu zonu od profane! Zato treba Krista unijeti u život. A to je nemoguće ako ga ne promatramo, ne shvaćamo njegovih tajni i ne ulazimo u njegovo Srce. »Svećenik se mora hraniti Kristom čitajući i razmatrajući njegov život i njegove riječi« (130). Nije dosta kršćanskim plaštem ogrnuti Platona ili svetom vodom poškopiti probleme misija i nacionalizma! Potrebno je jedinstvo života i misli, jedinstvo u pojedincu i u zajednici svećenika. Potrebna je skupna svećenička revizija planova, smionosti, uspjeha i katastrofa!

Pod naslovom »Svećenik nije sam« gleda nas pisac kao dio svećeničkog tijela — presbyteriuma! To je poglavlje za sutrašnjicu. Svećenik se mora uklopiti u ekipu molitve, životne milosti i uporna posla. »Equipos de vida sacerdotal« u Južnoj Americi, iskustva zajedničkog života i pothvata u zapadnoj Evropi, ekipni svećenički rad u misijama nagone svećenike da skupno jedu, stanuju i odmaraju se. Ali još više — da zajedno dogovorima, savjetima i ispravicima kroče istom apostolskom i pastoralnom stazom. — Drugi dio poglavlja mogao bi unijeti zabunu. Nakana je ispravna, jer auktor brani i presbyterium i svećenički rad — poslušnošću. Ali se obara na posluš izražen riječima »perinde ac cadaver«. Svećenici moraju biti sinovi i suradnici, a ne toliko svećenici — podložnici, misli on. Svećenik mora ploviti između Scile i Haribde, između ropskog poslušna i nediscipline. Morao bi se ostvariti neki dogovorni i prijateljski život, koji bi u toplo jedinstvo vezao biskupe i kler, papu i biskupe, a sve zajedno s Kristom. Svakako takav »dogovorni« posluš traži zrele ličnosti.

Psihološki najsavjesnije i stilski najokretnije ispisane stranice obrađuju svećenikov osjećajni život. I neopazice prilaze problemu koji strši usred našeg života kao kamen spoticanja — a to je rodbina i celibat. Svećenička nutrina mora sva izgarati plamenom službe. Sluga Puka Božjega, sluga besmrtnih sudbina — ne smije ni ženu ni muža, ni sebe ni Krista gledati u lošem polusvjetlu. Čim se kazaljka životnoga kompasa opasno okrene prema rodbini i tako dušu upravi prema egoizmu, svećenik se gubi. Jasno da je svećenik dijeceze drugačije vezan uz obitelj negoli oženjen čovjek ili redovnik. Ima obaveza prema svojim, osobito kad su siromašni. Teško je uvijek pronaći pravu mjeru. I kad suzbije neuredni nepotizam, napast ostaje. — Kad je riječ o čistoći, recimo da ona nije strašilo nego punina! Spočetka je za srce najveća napast brak. Poslije — očinstvo. Svećenik mora dobro poznavati i svoju i tuđu psihologiju. I doznati na vrijeme da seks nije ljubav, i da se uz jače strasti moraju radati i jače kreposti. Umor, neki potmulji strah i samoća znadu razjedati svećenikovo srce. Svećenik mora naći Srce! I u Njemu sva srca koja su vrijedna Otkupljenja i Žrtve. Pisac vanredno umno opisuje odnos prema ženama. Njih treba voditi, savjetovati, poticati na dobro — ali ne pokazivati nježnosti niti se dati zavoditi. (Pravo su opasne žene koje nemaju sreće s mužem ili nemaju muža). Stanovita tvrdoća ne smije ipak prerasti u drzovitost i odbojnost.

Tako je auctor obradio problem posluha i čistoće. Preostaje još jedan — a to je odnos prema novcu i imanju. Malo je, kaže, svećenika koji uistinu ljube siromaštvo. Mnogi će o njemu zanosno govoriti, dok će od ljudi tražiti pripomoć za razna djela i usput sami gotovanski živjeti. (Jedan je svećenik u Parizu za vrijeme teške stambene krize imao stan od 19 soba! Američki neki svećenici traže auto najnovije marke. Svećenici danas ne idu toliko za luksuznim namještajem, koliko za raznim električnim i motornim uređajima). Ako želimo Crkvu upriličiti Kristu, počnimo tu. Mi prvi. Duh svetoga Franje, duh svećenika »Prada«, svećenika radnika, pravih misionara ovog mamonskog svijeta — unijet će u nas pravi smisao za siromaštvo, kako dolikuje svjetovnom kleru. Bitno je u sebi suzbiti »duboko prijanjanje uz materijalne vrijednosti« (205).

Posljednja dva poglavlja vode u svu širinu i dužinu svećeničke egzistencije. Svećenik živi nužno u previranju vremena, u poslovima i promjenama, usred svojih i tuđih vanjskih i unutarnjih muka. I to čitavim bićem — za čitava života. Ne smije svećenik zatvoriti očiju pred svijetom. Ali se ne smije ni utopiti u njemu. Problemi politike, financija, trgovine, sporta, umjetnosti i kulture ne smiju ga ugušiti. U crkvi i sakristiji svećenik pronalazi pravi vidikovac, odakle sve procjenjuje, Bogu podređuje i svemu daje smjer. Misleći na svijet — želi odgojiti katolički laikat, mnogo svjesnih suradnika. Oni će sa ognjišta svetosti nositi u svijet žar i na sve baciti zlato posvete. Njih moramo odgojiti u tajnama i molitvi, u smislu za žrtvu i apostolat. (Zato je bolje ako 50 osoba u jednoj crkvi moli i razmišlja nego da ih je u kakvoj katedrali 1000 koji ne misle i ne mole!)

Život napokon shvatimo kakav jest. I kakav mora biti. To je organsko i sveto jedinstvo. Ne kidajmo ga! Razvijajmo ga! Od sjemeništa do groba! Shvatimo da svaka perioda života pokazuje uspon i slaz. Razdijelimo prema tome uloge. Mladost može što starost hoće — i obratno! Dobro

je što su i neki biskupi poželjeli odrediti granicu za svoju penziju! Dobro je što neki redovi svojim starim patrima daju ispovjedaonice, dok mlade šalju u lov! Ako u svom životu svemu dajemo dobru i svetu intonaciju; ako nam je u životu svaki čin i svaki čas dar što ga primamo i dajemo — život će nam završiti divnim uspjehom!

Prvi dio knjige — tri kritična stava

To su tri prva poglavlja. To bi morala biti tri miljokoza. Nama se čini da su to prve nejasnoće. Ne velimo tri neispravnosti. Ali tri dosta zamučene ideje — svakako.

Auktor želi objasniti svećenikov odnos prema savršenosti općenito; zatim prikazati svećeničku duhovnost i konkretno je unijeti u samo djelovanje. Na to ga sili misao koju stalno izvikuje: svećenik ne živi za se! Svećenik se ne posvećuje radi sebe! Svećenik ništa ne radi zbog vlastita napretka i svetosti. Pozvan je, odazvao se i upoznao smisao svog opstanka u radu i žrtvi za druge.

Mogu li se ove misli odobriti ili ih treba korigirati?

Pročitajmo Spasiteljove riječi: »Što koristi čovjeku ako dobije cijeli svijet, a izgubi svoju dušu?« (Mt 16,26) — »Ne radujte se toliko što vam se duhovi pokoravaju, koliko što su vaša imena zapisana na nebesima!« (Lk 10,20) — Dodajmo Pavlovu opomenu Timoteju (I Tim 4,15): »Stavi se na to da tvoj napredak bude očit svima!« Bit će nam jasno da Bog ne potcjenjuje osobne savršenosti. Svećeništvo je nesumnjivo socijalni sakrament. Ali svećenik je osobna besmrtnost. Pavao u istom pismu i u istom poglavlju (I Kor 9,16 i 27) donosi dva zakona posvećenja i djelovanja: »Jao meni ako ne propovijedam Vesele Vijesti!« — »Ja loše postupam sa svojim tijelom i činim ga podložnim, da sam ne budem odbačen nakon što sam drugima propovijedao!« Svećenik mora u svim sakramentalnim djelima raditi za zajednicu — Bog to zapovijeda. Ali prije svega mora posvećivati sebe — to Bog traži. Nije to neukusni individualizam, kako ga auktor shvaća, nego ordinata *charitas* i egzistencijalna briga za spasenje, na što nas obavezuje Svevišnji.

Druga podjednako važna misao glasi: Svećenici moraju prijeći iz individualnog odgoja, osobito prošlovjekovnog i redovničkog, u široki odgoj pastoralno usmjeren — i to pod vodstvom dijecezanskog klera. Ovo — da svjetovne svećenike odgajaju svjetovni svećenici — od srca pozdravljamo. Neka samo klera bude dovoljno, nek se nađe vrsnih profesora i odgojitelja, aferim. Teže je s onim što podrazumijeva kao »individualistički odgoj«. Pisac misli da pobožnosti ne bi smjele nositi crte osobnog razgovora s Bogom. Sve bi se moralo strože vezati uz neke zajedničke formule i ideje. Svećenik se mora odgojiti za skupnu liturgijsku akciju i molitvu. Sva mu duša mora podrhtavati kolektivno. U redu. Smijemo li zbog toga mlada čovjeka odbiti od ličnog razmatranja? Od krunice? Od ispita savjesti? Ako je liturgija srce odgoja, nije li meditacija njegova duša? Zar su se varali sveti svećenici od Pavla do Don Boska (a to nisu dva sveca iz zapečka ili nerada!) kad su toliko naglašavali oso-

bnu vezu duše i Boga? Newmanova izreka »Moj Stvoritelj i ja — sami!« ne smije nas kao prepreka i zid ograditi od ljudi. Ali ni nerazborita jur-njava i buka ne smiju pobrkati naših duhovnih »krugova«!

Može li se svećenik produhoviti u »svetosti funkcije«, kako želi auktor, ako nije duhovan u »svetosti srca«, za čim čeznemo mi? Neće li hereza akcije, posvjetovnjačenje, pad u Heideggerov »Man«, u masovne i nekršćanske osjećaje — unijeti koroziju u svećenika ako se nije utemeljio na duboko osobnoj, doživljenoj i skroz usvojenoj ljubavi prema Kristu?

Auktor napokon želi da svećenici napuštaju stare priručnike za savršenost i da hvataju nove. Ono su — kaže — bili spisi monaha za monahe, s monaškim idealom i monaškim sredstvima. (Na primjer »Nasljeduj Krista«!). Tim je piscima na srcu sve što čuva sabranost, što priučava tišini, što upućuje na kreposti koje su nužne za samostanske ili cenobitske istomišljenike. (Da odmah napomenemo, kako je uvravo Leclercqov zemljak, slavni kardinal Mercier, za koga kažu da redovnika nije napose begenisao, imao za duhovnika glasovitog svetog benediktinca Columbu Marmiona. Koliki svećenici s korišću čitaju Marmionovo djelo »Krist, ideal svećenika«, što ga je na naš jezik preveo preuzv. biskup Čule). Svećenik se mora sve otvorenije ogledavati za spisima koji su pisani prema sve jačem razmahu Crkve i njenim suvremenim idealima. Stvarnost je Mističnoga Krista naša prva ljubav. Zato ćemo u širini Otajstvenoga Krista i sve drugo ljubiti. I sabor, i pape, i toliki biskupi s vidovitijim svećenicima i redovnicima, sile svećenike k svetom Pavlu i Ivanu, k biblijskoj teologiji, koja nam širi srca kao i vidike. Zato je opravdano reći da je korisnije čitati i razmatrati knjige kao što su Plusove (ne smeta što je isusovac). On otkriva Boga u nama i Krista u našoj braći. Ili knjige Charlesove (i opet isusovac), koji našu duhovnost prebacuje preko golemih misijskih zemalja, problema i zadataka. Smijemo li zbog ovih vizija zaborviti da imamo dušu, da je dobro čitati Sv. Franju Saleškoga ili Kempenca? »Nasljeduj Krista« neće istisnuti, nego istaknuti veličinu Evandjelja!

Svećenik mora gledati smireno i zemaljske i nebeske vrijednosti. Auktor želi da se ne plašimo ničega što je istinski humano i dostojno čovjeka. (Nezgodno je što to dokazuje citatom pjesnika Terencija, a pripisuje ga svetom Pavlu: Homo sum — humani nihil alienum puto).

Svećenik — božji i ljudski akumulator

To bi mogla biti naša posljednja riječ. Pročitavši knjigu, čestitajući auktoru na brojnim primjedbama koje nas pogađaju u živo, gledajući s njim sutrašnje potrebe svećenika u rasponu svih prava i svih dužnosti, recimo bez bojazni da svećenik mora biti duhovni akumulator i Božje i ljudske energije! Mora primati u se čistu božansku silu, magazinirati je u osobnoj i nepokvarenoj ljudskoj dubini, da je uzmogne u danom času

predati svome stadu kao pokretnu, svjetlosnu i toplinsku energiju. Svećenik se ni pod kojim uvjetom ne smije zatvoriti ni Bogu ni čovjeku. Ni vječnosti ni vremenu. Nijednom problemu što ga pokreću ljudi i što ga objašnjava Bog. Bit će čovjek molitve i akcije, vlastitog i zajedničkog duhovnog elana, inteligentan i obziran, jednostavan i okretan, moderan i više nego moderan — vječan. Takova svećenika nije Saborska konstitucija o svećeničkom životu i radu »smislila«, nego ga je iz Božjega Srca preslikala! Bog nam je darovao primjer takova svećenika u svom vlastitom Sinu, našem Velikom Svećeniku. Dužnost je svakog svećenika da postane što potpunije svećenik u Srcu Onoga koji je, prema Tertulijanu, »Catholicus Patris Sacerdos«. Primiti u se sve od Boga, ne izgubivši pri tom ništa ljudsko — nije uvijek lako, ali je moguće. Sancti docent!

M. Š k v o r c

EGZEGEZA I DOGMATIKA U KATEHETSKOJ PROBLEMATICI*

Neka mi bude dozvoljeno iznijeti neke slutnje o tom: gdje bi se moglo tražiti rješenje problemu odnosâ suvremene egzegeze i biblijske kateheze, odnosâ koji se, konačno, svode na problem snošaja egzegeze i dogmatike.

Kateheta i katekumen trabaju se voditi sviješću da je Objava ipak misterij. Ako kateheta nastupa kao onaj koji je proniknuo do dna Božje tajne, stvara u katekumenu gnostički mentalitet, koji je Crkva osudila. Katekumen neće nipošto, držim, uskratiti povjerenja kateheti koji ne skriva granicu do koje se približio misteriju. Kao što Osobna Božja Riječ, koja je uzela ljudsko tijelo, unatoč objaviteljskoj svojoj pojavi, jest i ostaje misterijem, tako i pisana Božja riječ, koja je uzela literarno tijelo, usprkos svom objaviteljskom karakteru, jest i ostaje misterijem. Ni kateheta ni katekumen nemaju prava očekivati od egzegeze ono čega ona ne može dati: razjašnjenje sviju tajni Božje riječi. Niti se smije zamjerati Crkvi koja, snabdjevena povlasticom autentičnog tumačenja Objave, ne udovoljava svakoj biblijskoj znatiželji.

Treba, nadalje, da kateheta i katekumen jasno luče između vjere i teologije: s jedne strane vjere, koja je prvenstveno Božji dar, čovjekovo povjerenje i uvjerenje, i s druge strane teologije, koja je nastojanje uma i srca da produbi, koordinira i sistematizira ono što je vjerom primio, koja je, kako ono reče sv. Aurelije Augustin: »fides quaerens intellectum«. Treba da luče između vjere, koja, bez obzira na to što se zaodijeva u ruho pojedinih epoha, ostaje jednom i istom, i teologije koja se, istražujući blago Objave i primajući usluge ljudske misli, neprestano oblikuje, sve u znaku traganja, nalaženja, naslućivanja, čekanja i skromnog priznavanja svoje ograničenosti.

* Ovo je koreferat što ga je autor iznio na sastanku predavača katehetike u Salzburgu (25—28. XI 1965) kao prilog uz raspravu: Odnosi egzegeze i dogmatike ukoliko izbijaju na katehetskom području.